

Stručni rad

TRIKOVI ZA UČENJE: VIŠE I BRŽE

Nina Volčanjek, mag. prof. raz. nast. i mag. prof. ink. ped.

OŠ Bojana Iliča Maribor, Maribor, Slovenija

Sažetak

Strategije učenja omogućuju nam da zapamtimo više informacija u kraćem vremenu, promišljenije su i trajnije. U članku donosimo neke primjere strategija učenja i primjer njihova rješenja na praktičnom primjeru. Pomoću ovih strategija gradivo se učenicima može prezentirati na nekoliko načina, čime im se sadržaj približava prema njihovom dominantnom percepcijskom stilu.

Ključne riječi: učenje učenja, strategije učenja, perceptivni stilovi, fleksibilno mišljenje

1.Osnovna terminologija

Prije predstavljanja pojedinih strategija učenja, potrebno je definirati temeljno terminologiju. *Naučiti učiti* jedna je od ključnih kompetencija današnjice. Europske smjernice kažu da je učenje za učenje sposobnost učenja i ustrajanja u učenju, organiziranja vlastitog učenja, uključujući učinkovito upravljanje vremenom i informacijama, individualno i grupno [2]. Marentič Požarnik kategorizira *strategije učenja* kao slijed ili kombinaciju ciljno orijentiranih aktivnosti učenja koje učenik koristi samoinicijativno i mijenja u skladu s potrebnim situacijama [7]. *Pasivno učenje* koristi se (čas) šezdeset posto. Karakteristike pasivnog učenja su: učenici ne ulažu puno energije u aktivnost, čekaju da im drugi daju informacije, ponavljaju informacije bez razumijevanja, ne razmišljaju o naučenom, zaboravljaju ruke, dosadno im je, naučeno ne povezuju sa životom. Znanje je obično kratkoročno, besmisleno [8].

Suprotno tome je *aktivno učenje*, gdje učenici sami pokreću istraživanje, kontroliraju svoje učenje, raspravljaju o naučenom, zainteresirani su za učenje, traže međusobne veze i prenose naučeno u život. Rezultat aktivnog učenja je da mogu pokazati rezultat (kartice učenja, podcrtani dijelovi teksta, ulomci, samoljepljivi papirići, podsjetnici, obrasci mišljenja ...). Aktivno učenje lakše se prilagođava percepcijskim stilovima učenika i povećava kritičko mišljenje. Neke od tehnika aktivnog učenja su: obrasci razmišljanja i povezivanje ideja, raspravljanje, crtanje skica, podučavanje drugih ljudi, zapisivanje ključnih točaka, sažimanje bilješki, podcrtavanje i pisanje, povezivanje informacija izvan utvrđenog okvira i prijenos znanja u život, sažimanje odlomaka, učenje s pomoć učnih kartica. Dobre strategije učenja često su skrivene u pozadini aktivnog učenja [8]. Za raznovrsno korištenje strategija učenja uvjet je da smo usvojili tehnike čitanja. Korištenje strategija učenja najučinkovitije je ako učenik ima dobro razvijenu sposobnost fleksibilnog mišljenja, odnosno sposobnost otkrivanja različitih, ali prikladnih i smislenih ideja s različitih gledišta [3].

2.Perceptivni stilovi

Perceptivni stilovi ili stilovi učenja dio su kompetencije učenje učenja. Poznajemo tri osnovna perceptivna stila, auditivni, vizualni i kinestetički. Većina učenika ima kombinaciju dva perceptivna stila. Istraživanja pokazuju da usklađivanje učenikovog dominantnog percepcijskog stila sa stilom nastave utječe na veću učinkovitost učenja samog učenja [1]. Zadatak nastavnika je omogućiti učenicima da nauče o svojim dominantnim perceptivnim stilovima i potaknuti ih da uče i eksperimentiraju s nizom strategija učenja koje su za njih najučinkovitije [1].

3.Primjeri strategija učenja

a) Palača sjećanja

Palača sjećanja je tehnika za poboljšanje pamćenja ili prisjećanja informacija. Ova tehnika uključuje vizualizaciju dobro poznatih prostora u koje postavljamo pojmove ili stvari kojih se želimo sjećati. Tehnika je posebno korisna za pamćenje popisa nepovezanih stvari ili popisa kod kojih je važan redoslijed. Ova strategija učenja je mnemotehnička strategija u koji stvaramo vezu između stvari uz pomoć vizualizacije. Što su stvari čudnije i besmislenije, informacija ćemo se brže prisjetiti [9].

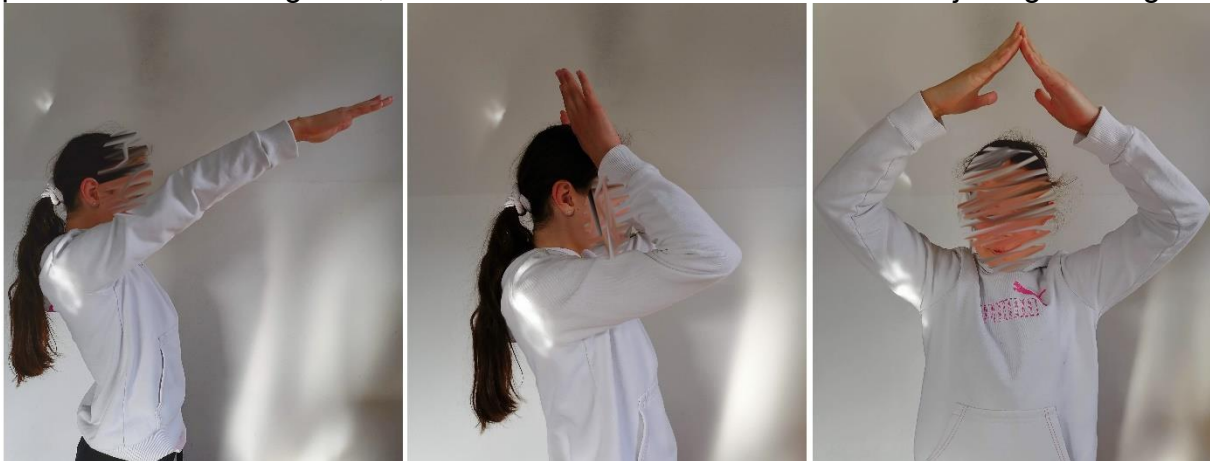
Strategija palače sjećanja na primjeru organskog sustava (nastavni materijal za 4. razred prirodne znanosti i 8. razred biologije): učenici moraju navesti jedanaest organskih sustava. Sjedeći primjer palače sjećanja može im pomoći da se prisjete. »Ideš ujutro u školu i ispred ulaza u školu vidiš scenu koja je inače u detektivskim serijama, puno je krvi (krvožilni sustav) okolo. Uđeš u školu i vidiš veliko brdo cipela i

haljina. Moraš se popeti preko njih uz pomoć mišića i kostiju (mišićni i koštani sustav). S druge strane hodnika visi školska zastava na kojoj panično (živčani sustav) vrišti profesorica koju ne voliš. Prolaziš pored doušnika koji ima toliko dugi jezik da moraš preko njega (osjetilni sustav). Na putu do razreda sretneš kolegu iz razreda koji ima zalijepljen toaletni papir za petu (mokraćni sustav), prolaziš pokraj učenika prvog razreda koji neobjašnjivo plače (endokrini sustav). Naiđe gusar noseći grickalicu (probavni sustav). Od svega čudnog primjećuješ da ti je koža znojna (sustav kože), prelaziš zelenu lokvu (limfni sustav) koja je na ulazu u učionicu. Na prozorskoj dasci u učionici ima puno donjeg rublja (spolni sustav). Pogledaš kroz prozor i vidiš kolegu iz razreda kako pada padobranom prema školi. Puno zraka (dušni sustav) je zarobljeno u padobranu.

b) Učenje pokretom

Učenje pokretom je tehnika kojom uspostavljamo vezu između riječi i pokreta. Učenje je najučinkovitije kada uključuje pokret, jer stvaranje pokretom produbljuje iskustvo i povećava motivaciju, olakšava razumijevanje i poboljšava sposobnost pamćenja. Učenje pokretom omogućuje učenicima izražavanje i kreiranje različitih obrazovnih sadržaja, pri čemu su važni samo domišljatost i originalnost [4].

Strategija učenja s pokretom na primjeru naglasnih znakova (nastavni materijal za slovenski jezik u 9. razredu – gradivo je objašnjeno i prilagođeno slovenskom jeziku): Donja slika pomoći će nam u razumijevanju. Učenik se okrenuo u smjeru pisanja teksta. Na slici 1 prikazan je smjer naglasaka koji predstavlja dugi naglas (´). Jer ruke su ispružene – ide za dug i uzak glas. Na slici 2 prikazan je smjer znaka koji predstavlja kratak naglas (˘). Ruke su sklopljene – kratke, to je kratak i širok glas. Slika 3 prikazuje spajanje dvaju znakova naglasaka, što rezultira s krovom (ˆ). Budući da smo spojili dva prethodna znaka naglasaka, uzimamo maksimalnu količinu oba – to je dug i širok glas.

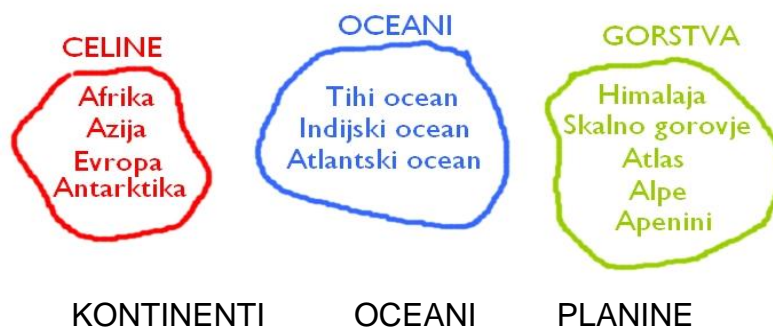

Slika 1: Demonstracija naglasnih znakova pomoću strategije učenja pokretom

c) Klasifikacija i kategorizacija

U prosjeku, naše kratkoročno pamćenje može obraditi i pohraniti oko sedam jedinica informacija. Klasifikacija i kategorizacija su strategije koje nam omogućuju lakše organiziranje podataka, jer nam klasifikacija omogućuje da zapamtimo više. To je strategija koja je jedna od bitnih pretpostavki za učinkovito učenje [5].

Strategija kategorizacije na primjeru geografskog sadržaja: Afrika, Azija, Europa, Antarktika, Amerika, Tih ocean, Indijski ocean, Atlantski ocean, Himalaje, Stjenovite planine (Skalno gorovje), Atlas, Alpe, Apenini.

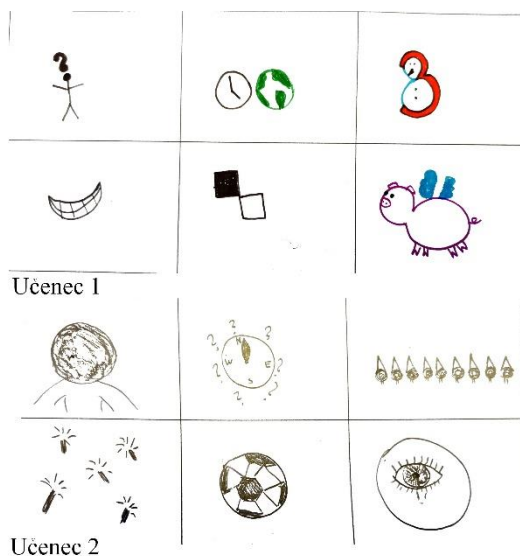
Slika 2: Prikaz kategorizacije na temelju geografskog sadržaja

d) Piktogrami

Učenje uz pomoć piktograma omogućuje bržu i točniju obradu informacija. Namijenjeni su trenutnom podsjećanju, jasnije prezentiraju nastavno gradivo. Piktogrami pomažu u razumijevanju teksta i mogu također poboljšati razumijevanje pročitano [6].

Strategija piktograma na primjeru nekih pojmova (nastavno gradivo za slovenski jezik u 3. i 6. razredu): učenici su izgradili piktograme kako bi se lakše prisjetili obilježja bajke: osobe bez imena, vrijeme i mjesto su neodređene, brojevi iz bajke, sretan završetak, crno bijela slika – dobro i slabo, čudesna bića.

Piktogrami se međusobno razlikuju jer su pojedini simboli nekim učenicima bliži nego drugima. Neki su učenici povezivali piktograme i tako uspostavljali veze između pojmova.

Slika 3: Prikaz piktograma na temelju obilježja bajke.

e) Akrostih – inicijali

Koristimo akrostihove da bismo se prisjetili riječi kojih se pokušavamo sjetiti. Primjer upotrebe akrostiha temelji se na sastavljanju rečenica od početaka popisa riječi koje učenik mora zapamtiti. Za bolje pamćenje ova se strategija može dobro povezati sa piktogrami ili sa strategijom palače sjećanja. Strategija akrostiha na primjeru planeta našeg sunčevog sustava: Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun. Učenih se može sjetiti redosljeda imenovanih planeta uz pomoć sljedeće rečenice: Moj Veliki Zmaj Mi Je Sakrio U Nepoznato.

f) Pamćenje brojeva

Brojevi se mogu pamtitu pomoću sustava pretvaranja brojeva u riječi ili kratice. Jedna od strategija za pamćenje brojeva je dodijeliti simbol svakom broju (na primjer broj 1 predstavlja čačalicu, broj 5 predstavlja trudnicu, 0 predstavlja jezero).

Drugi primjer pamćenja brojeva je izmišljanje rečenice koja će se sastojati od onoliko riječi koliko ima znamenki u broju. Svaka uzastopna riječ će imati ono slova koliko broj predstavlja. Strategije pamćenja brojeva na primjeru godina: Povezivanje znamenke sa simbolom na primjeru godine 1550 – most od čačkalica (1) po kojem hodaju dvije trudnice (55) koje će pasti u jezero (0).

4. Zaključak

Korištenje strategija učenja omogućuje nam stjecanje bržeg, kvalitetnijeg, promišljenijeg i dugotrajnijeg znanja. Uz raznoliku upotrebu strategija učenja može postati zanimljivo iskustvo koje istovremeno potiče mozak na kreativnost. U svakom slučaju, nedostaci korištenja različitih strategija učenja su u tome što je za njihovo kvalitetno korištenje važno dobro razumijevanje pročitano i usvojena tehnika čitanja. Drugi nedostatak je međusobna povezanost sa sposobnošću fleksibilnog mišljenja – što je kod učenika razvijanja sposobnost fleksibilnog mišljenja, to učenik lakše usvaja strategije učenja. Učenici su često imali problemu u procesu usvajanja nastavnih sadržaja, posebice sa stvaranjem „out of the box“ veza. Strategija učenja su najučinkovitije ako ih učenici sami kreiraju, što zahtijeva dobru sposobnost fleksibilnog razmišljanja. U svakom slučaju, razlika u stilovima učenja između nastavnika i učenika može se istaknuti kao prepreka lakšem usvajanju strategija učenja. Da bi nastavnik mogao predstaviti nekoliko strategija učenja koje bi odgovarale svim perceptivnim stilovima, prvenstveno treba poznavati svoj dominantni perceptivni stil te u skladu s tim jednaku pozornost u objašnjavanju posvetiti i preostala dva perceptivna stila. Strategije učenja često ostaju nenaučene i zbog nepoznavanja nastavnika, budući da ni oni sami ne poznaju strategije te ih je samim time teže prezentirati učenicima. Glavni razlog slabog korištenja strategija učenja tijekom učenja može se pripisati i smanjenoj motivaciji učenika, koji radije koriste pasivne metode učenja, budući da je ova metoda manje energetski zahtjevna. Unatoč svim nedostacima na putu od uspješnog usvajanja strategija učenja, potrebno ih je razvijati tijekom cjelokupnog obrazovanja. Naime, učenici koji koriste strategije učenja općenito postižu bolje rezultate i češće prenose svoje znanje na životne situacije. Stoga je ključno da ne razmišljamo samo o tome što trebamo naučiti, već i kako ćemo to naučiti.

5.Literatura

- [1] Ažman, T. (2012). *Pomen učnih stilov za učitelja in učenca*. Vzgoja in izobraževanje, letnik 43, številka 6, stran 18-24.
- [2] Ažman, T., Jenko, G., Svetina, M., Sulič, T., Vilič Klenovšek, T. (2011). *Ugotavljanje in vrednotenje razvitosti kompetence učenja učenca*. Priročnik za svetovalce. Ljubljana: ACS.
- [3] Blažič, M. M. (2003). *Kreativno pisanje: vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. GV izobraževanje: Ljubljana.
- [4] Džananović, M. (2018). *Učenje skozi gibanje*. XII. Mednarodna strokovna konferenca učiteljev v podaljšanem bivanju – zbornik. Stran 55-61.
- [5] Galič, M. (2001). *Psihološki temelji za učinkovito posredovanje znanja zaposlenim*. Andragoška spoznanja, letnik 7, številka 4, stran 79-83.
- [6] Hibbing, A. N. in Rankin Erickson, J. L. (2003). *A Picture is Worth a Thousand Words: Using Visual Images to Improve Comprehension for Middle School Struggling Readers*. The Reading Teacher, letnik 56, številka 8, stran 758-770.
- [7] Marentič Požarnik, B. 2000. *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- [8] Shreyasi Shubhendu, P. (2017). *Active and Passive Learning: A Comparison*. GRD Journal for Engineering, letnik 2007, številka 9, stran 27-29.
- [9] Tostovršnik, K. in Hawlina, H. (2022). Da ne pozabim! Tehnike za pomladitev spomina. + Dostopno na: <https://www.sinapsa.org/eSinapsa/clanki/91/Da%20ne%20pozabim!%20Tehnike%20za%20pomladitev%20spomina> (dostopno 19. 11. 2022).